

Міський методичний кабінет
виконкому Нововолинської міської ради

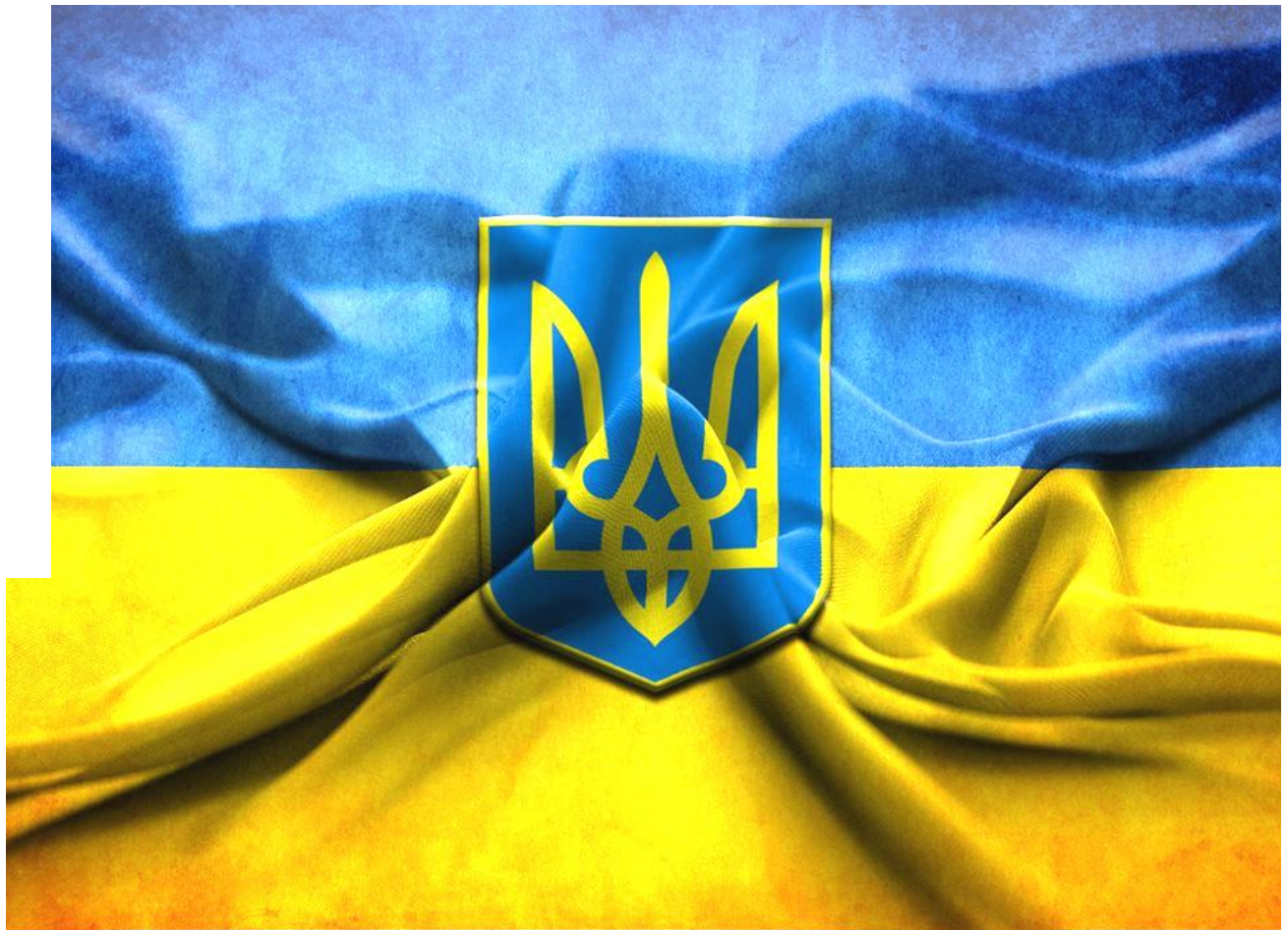
*Порадник
методиста
для вчителя предмету
ЗАХИСТ
ВІТЧИЗНИ*

2014

Зміст

1. Структура 2014/2015 навчального року.....3
2. Методичні рекомендації щодо вивчення предмету Захист Вітчизни в 2014/2015 навчальному році.....4-7
3. Підручники.....8-10
4. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень у системі загальної середньої освіти.....11-16
5. Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах.....17
6. Інструкція з охорони праці в кабінеті Захист Вітчизни.....18-22
7. Підготовка, технологія проведення та аналіз уроку предмету «Захист Вітчизни».....23-26
8. Рекомендовані Інтернет джерела (ресурс).....27

Структура 2014/2015 навчального року

№ 1/9-303 від 11 червня 2014 року МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Відповідно до статті 16 Закону України "Про загальну середню освіту" структуру навчального року встановлюють загальноосвітні навчальні заклади за погодженням з місцевими органами управління освітою. Рекомендуємо навчальні заняття організувати за семестровою системою: I семестр - з 1 вересня до 26 (27 для шкіл, які працюють за шестиденним робочим тижнем) грудня, II семестр - з 12 січня до 29 (30) травня. Канікули рекомендуємо провести в такі терміни: осінні з 27 жовтня до 2 листопада, зимові з 29 грудня до 11 січня, весняні з 23 до 29 березня.

Як передбачено статтею 34 Закону України "Про загальну середню освіту", навчальний рік закінчується проведенням державної підсумкової атестації випускників початкової (12 – 21 травня), основної (1 – 8 червня) і старшої (22 – 28 травня) школи.

У 2014/2015 навчальному році передбачається проведення державної підсумкової атестації для учнів початкової школи у вигляді підсумкових контрольних робіт з трьох предметів: читання, української мови та математики.

Державну підсумкову атестацію для учнів основної та старшої школи передбачається провести у письмовій формі з трьох предметів: української мови, математики або історії та з предмета за вибором учнів (11 клас) чи школи (9 клас) за завданнями, розробленими загальноосвітніми навчальними закладами.

Вручення документів про освіту рекомендуємо провести для випускників 9-х класів 10 – 11 червня, 11-х класів – 30 – 31 травня.

Рішення про доцільність проведення навчальної практики та навчальних екскурсій загальноосвітні навчальні заклади приймають самостійно.

НАВЧАЛЬНИЙ КАЛЕНДАР НА 2014/2015 Н. Р.

2014 рік I семестр																							
I чверть										II чверть													
Вересень/09					Жовтень/10					Листопад/11					Грудень/12								
ПНД	1	8	15	22	29	ПНД	6	13	20	27	ПНД	3	10	17	24	ПНД	1	8	15	22	29		
ВТР	2	9	16	23	30	ВТР	7	14	21	28	ВТР	4	11	18	25	ВТР	2	9	16	23	30		
СРД	3	10	17	24		СРД	1	8	15	22	29	СРД	5	12	19	26	СРД	3	10	17	24	31	
ЧТВ	4	11	18	25		ЧТВ	2	9	16	23	30	ЧТВ	6	13	20	27	ЧТВ	4	11	18	25		
ПТН	5	12	19	26		ПТН	3	10	17	24	31	ПТН	7	14	21	28	ПТН	5	12	19	26		
СБТ	6	13	20	27		СБТ	4	11	18	25		СБТ	1	8	15	22	29	СБТ	6	13	20	27	
НДЛ	7	14	21	28		НДЛ	5	12	19	26		НДЛ	2	9	16	23	30	НДЛ	7	14	21	28	
2015 рік II семестр																							
III чверть										IV чверть													
Січень/01					Лютий/02					Березень/03					Квітень/04								
ПНД		5	12	19	26	ПНД	2	9	16	23	ПНД	2	9	16	23	30	ПНД	6	13	20	27		
ВТР		6	13	20	27	ВТР	3	10	17	24	ВТР	3	10	17	24	31	ВТР	7	14	21	28		
СРД		7	14	21	28	СРД	4	11	18	25	СРД	4	11	18	25	СРД	1	8	15	22	29		
ЧТВ	1	8	15	22	29	ЧТВ	5	12	19	26	ЧТВ	5	12	19	26	ЧТВ	2	9	16	23	30		
ПТН	2	9	16	23	30	ПТН	6	13	20	27	ПТН	6	13	20	27	ПТН	3	10	17	24			
СБТ	3	10	17	24	31	СБТ	7	14	21	28	СБТ	7	14	21	28	СБТ	4	11	18	25			
НДЛ	4	11	18	25		НДЛ	1	8	15	22	НДЛ	1	8	15	22	29	НДЛ	5	12	19	26		
IV чверть					ДПА/ЗНО/Звіти					Відпустка					2015/2016 н. р.								
Травень/05					Червень/06					Липень/07					Серпень/08								
ПНД		4	11	18	25	ПНД	1	8	15	22	29	ПНД	6	13	20	27	ПНД	3	10	17	24	31	
ВТР		5	12	19	26	ВТР	2	9	16	23	30	ВТР	7	14	21	28	ВТР	4	11	18	25		
СРД		6	13	20	27	СРД	3	10	17	24	СРД	1	8	15	22	29	СРД	5	12	19	26		
ЧТВ		7	14	21	28	ЧТВ	4	11	18	25	ЧТВ	2	9	16	23	30	ЧТВ	6	13	20	27		
ПТН	1	8	15	22	29	ПТН	5	12	19	26	ПТН	3	10	17	24	31	ПТН	7	14	21	28		
СБТ	2	9	16	23	30	СБТ	6	13	20	27	СБТ	4	11	18	25	СБТ	1	8	15	22	29		
НДЛ	3	10	17	24	31	НДЛ	7	14	21	28	НДЛ	5	12	19	26	НДЛ	2	9	16	23	30		

1 вересня – День знань. Канікули: осінні - з 27 жовтня по 2 листопада, зимові - з 29 грудня по 11 січня, весняні - з 23 по 29 березня; 26 грудня – Новорічна ялинка. Завершення занять: 29 травня – Останній Дзвоник; 30-31 травня – Випускний вечір для 11 класу; 10-11 червня – Випускний вечір для 9 класу. Свята позначені - ■ вихідні дні - 30, початок та кінець семестру - 12

Методичні рекомендації щодо вивчення предмету

Захист Вітчизни в 2014/2015 навчальному році

Одним із обов'язкових елементів державності країни, атрибутом її самостійності, суверенітету є Збройні Сили. Вони виконують одну з найголовніших функцій держави - захисну.

Готовність Збройних Сил України до виконання своїх функцій значною мірою залежить від їх особового складу, зокрема підготовленості юнаків і молоді до проходження строкової військової служби. Як зазначається у Конституції та законі України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу», - строкова військова служба є почесним обов'язком кожного громадянина України чоловічої статі. Ефективне та якісне виконання молоддю цього громадянського обов'язку можливе лише за наявності в неї початкових знань, умінь та навичок із загальновійськових дисциплін. Така вимога зумовлена суттєвою специфікою військової служби - граничною напруженістю усіх систем організму молодої людини, максимальним проявом психофізіологічних і фізичних якостей та здібностей, суворою регламентацією життєдіяльності військовослужбовця, специфічністю його взаємовідносин з колегами та військовим колективом.

Ці та інші вимоги продиктовані Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти та розкриті в навчальній програмі «Захист Вітчизни» (http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/), за якою у 2014/2015 навчальному році у навчальних закладах системи загальної середньої освіти учні 10-11 класів вивчатимуть предмет.

Головною метою вивчення предмета «Захист Вітчизни» є розвиток особистості учнів, формування їхньої готовності до захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Відповідно до мети сформовано завдання предмета:

підготовка молоді до захисту життя і здоров'я, забезпечення власної безпеки і безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу;

підготовка молоді до служби у Збройних Силах України, інших військових формуваннях, виконання військового обов'язку в запасі.

На основі визначених головної мети і завдань та відповідно Державного стандарту предмет вивчається за трьома змістовими лініями:

основи військової справи та військово-патріотичне виховання;

основи попередження і захисту у надзвичайних ситуаціях;

основи медичних знань, надання першої допомоги.

Особливої актуальності набувають ці завдання саме сьогодні. Армія потребує підготовленого резерву, і сучасна школа може забезпечити виконання цього завдання, адже на заняттях з даного навчального предмета сто відсотків допризовної молоді отримують початкову військову підготовку, формують почуття патріотичної свідомості та національної гідності.

Відповідно до Типових навчальних планів для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки від 27.08.2010 № 834, зі змінами, що внесені наказом Міністерства освіти і науки від 29.05.2014 № 657, на вивчення предмета у 2014/2015 навчальному році передбачено:

- у класах з військово-спортивним профільним навчанням - 2 год на тиждень;
- у класах всіх інших напрямів -1,5 год на тиждень. Кількість годин може бути збільшена за рахунок варіативної складової навчального плану.

Навчальний предмет «Захист Вітчизни» є обов'язковим і включається до інваріантної частини навчального плану та викладається протягом трьох періодів - у 10-11 класах та під час навчально-польових зборів (занять у лікувально-оздоровчому закладі). З метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів наприкінці навчального року проводяться навчально-польові заняття (збори), у тому числі, з використанням навчально-методичної бази військових частин, відповідних кафедр вищих навчальних закладів, військових комісаріатів, оборонно-спортивних, військово-оздоровчих таборів, базових навчальних закладів, центрів допризовної підготовки тощо. їх організація і проведення планується керівником навчального закладу відповідно до діючих вимог. Навчально-польові заняття можна проводити поетапно (в міру вивчення тем або розділів), у кінці першого семестру та навчального року, за рахунок літньої практики. Програма для проведення навчально-польових зборів не залежить від потижневого навантаження і розрахована на 18 навчальних годин.

З метою більш ефективної організації навчально-польових зборів, пропонуємо визначити школи, на базі яких проводитимуться заняття, залучивши до них учнів з інших шкіл, об'єднавши їх у навчальні взводи й відділення.

Практичне закріплення теоретичного матеріалу з розділу «Основи цивільного захисту» також передбачається під час проведення Дня цивільної оборони (цивільного захисту) в загальноосвітніх навчальних закладах.

Стрільба з автомата та малокаліберної гвинтівки проводиться на відповідно обладнаних стрільбищах і в тирах за планами військових комісаріатів на підставі наказів, погоджених з начальником гарнізону (командиром військової частини, начальником вищого навчального закладу), органом управління освітою і керівником навчального закладу.

Вивчення предмета «Захист Вітчизни» проводиться окремо для юнаків та дівчат (відповідно до листа-роз'яснення Міністерства освіти і науки України від 09.10.2002 № 1/9-444). Поділ класу на групи здійснюють згідно з наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел, садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах» від 20.02.2002 № 128 (додаток 2).

Як виняток, дівчата можуть навчатися за програмою для групи юнаків за умови їх бажання, згоди батьків та відповідно до рішення педагогічної ради навчального закладу. Юнаки, які за станом здоров'я або релігійними переконаннями не можуть вивчати основи військової справи, рішенням педагогічної ради навчального закладу вивчають предмет за програмою для групи дівчат. Навчальний предмет при цьому в обох випадках носить назву «Захист Вітчизни».

Урок, як основна організаційна форма предмета «Захист Вітчизни», в усіх загальноосвітніх навчальних закладах починається з шиккування, виконання гімну України, перевірки готовності класу до уроку і тренування за тематикою уроку протягом 3-5 хв.

Зміст програмового матеріалу залежно від матеріальної бази, регіональних особливостей тощо може бути змінений на 20 відсотків. Послідовність вивчення тем, вчитель може коригувати самостійно.

При оцінюванні навчальних досягнень з предмета «Захист Вітчизни» вчителем оцінюються: якість знань, умінь та навичок учнів; нормативні показники, контрольні вправи (нормативні показники та вправи подано у навчальній програмі). Якість виконання нормативів визначає рівень індивідуальної підготовки учнів. Протягом навчального року відпрацьовуються всі індивідуальні нормативи.

Під час складання контрольних вправ з прикладної фізичної підготовки потрібно врахувати деякі особливості, спрямовані на убезпечення учнів від нещасних випадків, а саме:

1) контрольні вправи складають тільки учні основної медичної групи, які на момент прийняття нормативу не скаржаться на погане самопочуття та стан здоров'я;

2) перевіряється безпечність місця занять та справність інвентарю;

3) обов'язково забезпечується присутність медичного працівника;

4) проводяться розминки.

При здачі заліків та нормативів також мають ураховуватися фізіологічні особливості та релігійні погляди учнів.

Важливими умовами успішності занять з предмета є висока дисципліна, організованість, відповідальність учнів. На заняттях стосунки між учнями та вчителем, а також учнів між собою підтримуються на зразок взаємовідносин між військовослужбовцями Збройних Сил України.

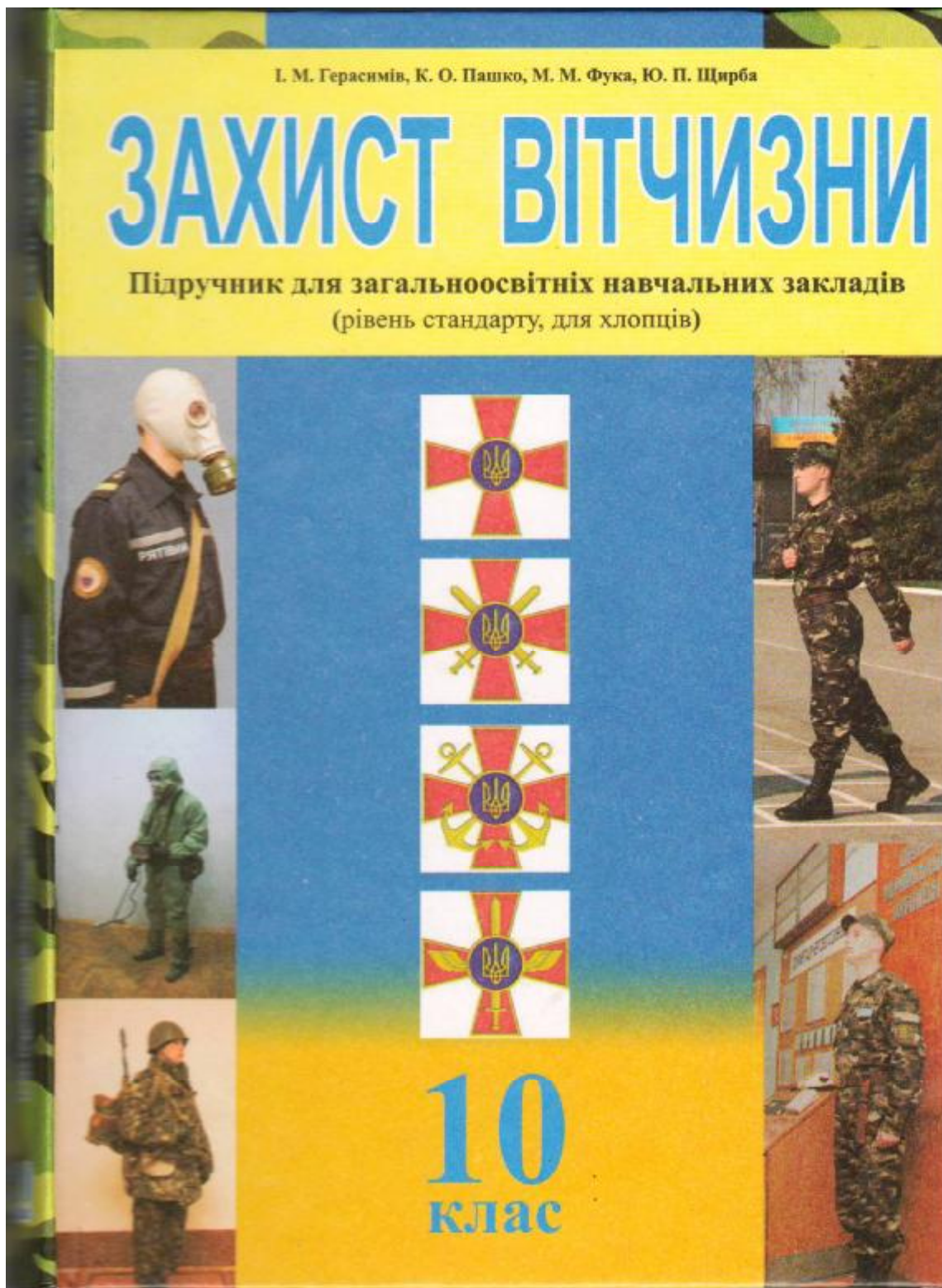
Для активізації військово-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах рекомендується вести гурткову роботу відповідного напрямку. При проведенні такої роботи необхідно керуватися Концепцією допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, навчальною програмою «Захист Вітчизни», угодою про співробітництво між обласним департаментом (управлінням) освіти і науки та обласним військовим комісаріатом про спільну діяльність з питань військово-патріотичного виховання учнівської молоді.

Навчально-методичне забезпечення, рекомендоване Міністерством до використання в навчальних закладах, зазначено у Переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, розміщених на офіційних веб-сайтах Міністерства (www.mon.gov.ua) та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти (www.iitzo.gov.ua). Також, для підготовки вчителів до уроків радимо використовувати періодичні видання такі, як наприклад, журнали «Основи Захисту Вітчизни», «Оборонний вісник», «Фізичне виховання в рідній школі» та інші.

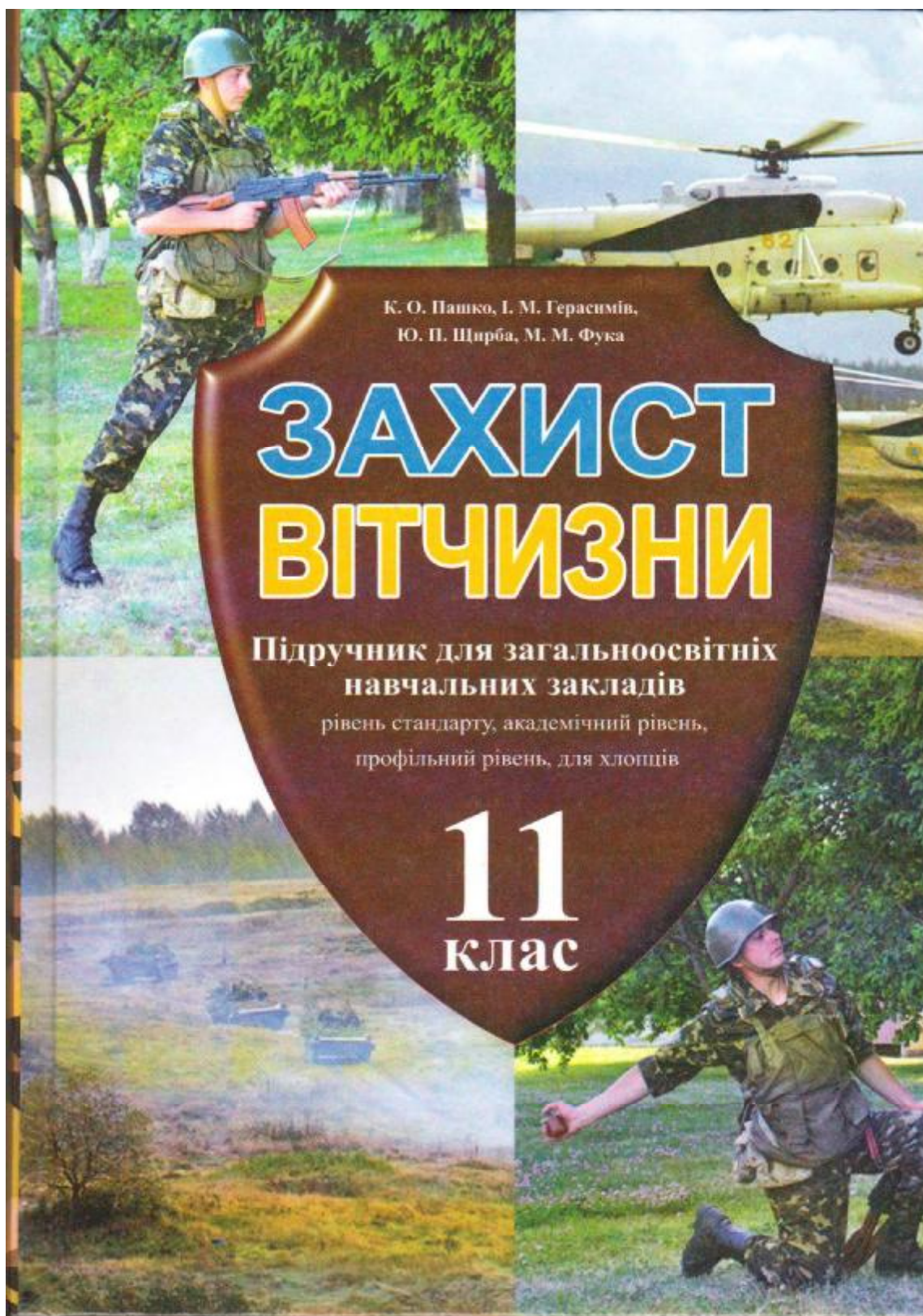
Підручники

Герасимів І.М. та ін. Захист Вітчизни: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, для хлопців). 10 клас

Пашко К.О. та інші. Захист Вітчизни: підручник для загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, для хлопців). 11 клас

При підготовці до уроків варто використовувати посібник:

Пархомчук В.В. Усі уроки до курсу «Захист Вітчизни» 10-11 класи.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти

Поступальне вдосконалення загальної середньої освіти спрямоване на переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, на навчання його самостійно оволодівати новими знаннями, на формування функціональних, мотиваційних та соціальних компетентностей.

У контексті цього змінюються і підходи до оцінювання результатів навчальних досягнень школярів як складової навчального процесу. Оцінювання має ґрунтуватися на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учня, а не ступеня його невдач.

Визначення рівня навчальних досягнень учнів є особливо важливим з огляду на те, що навчальна діяльність у кінцевому підсумку повинна не просто дати людині суму знань, умінь та навичок, а сформувати її *компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню*. Поняття компетентності не зводиться тільки до знань і навичок, а належить до сфери складних умінь і якостей особистості. Компетентісний підхід до освіти передбачає вміння на основі знань вирішувати проблеми, які виникають у різних життєвих ситуаціях.

Міжнародна спільнота компетентісний підхід вважає дієвим інструментом поліпшення якості освіти. Так, у доповіді Міжнародної комісії ЮНЕСКО з освіти для XXI століття (1996 р.) було сформульовано чотири принципи, на яких має базуватись освіта: навчитися жити разом, навчитися набувати знання, навчитися працювати, навчитися жити. Ці принципи, по суті, є глобальними компетентностями.

Рада Європи, проводячи міжнародні дослідження, поглиблюючи та розвиваючи поняття компетентностей, пропонує власний перелік ключових компетентностей, якими мають володіти молоді європейці: політичні та соціальні компетентності; компетентності, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві; компетентності, що стосуються володіння усним та письмовим спілкуванням, компетентності, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства; здатність вчитися протягом життя. Пізніше вони були об'єднані в три основні напрями: соціальні, пов'язані з соціальною діяльністю особистості, життям суспільства; мотиваційні, пов'язані з інтересами, індивідуальним вибором особистості; функціональні, пов'язані зі сферою знань, умінням оперувати науковими знаннями та фактичним матеріалом.

На підставі міжнародних та національних досліджень українські вчені виокремили п'ять наскрізних ключових компетентностей (таблиця 1).

Найбільш універсальними, ключовими є компетентності, яких потребує сучасне життя. Вони конкретизуються на рівні освітніх галузей і навчальних предметів для кожного рівня навчання. Перелік ключових компетентностей визначається на основі цілей загальної середньої освіти та основних видів діяльності учнів, які сприяють оволодінню соціальним досвідом, навичками життя й практичної діяльності в суспільстві. Їх формування здійснюється в рамках кожного навчального предмета.

Таблиця №1

Компетентність	Сфера виявлення компетентності	Види діяльності в межах компетентності	Навчальні предмети, через які в основному формується компетентність
1. Вміння вчитися	Індивідуальний досвід участі в навчальному процесі	Організація своєї праці для досягнення результату, успіху; оволодіння вміннями та навичками саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки	Усі навчальні предмети
2. Здоров'язберігаюча	Збереження та зміцнення фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я	Здатність вести здоровий спосіб життя у фізичній, соціальній, психічній та духовній сферах	Основи здоров'я, біологія, фізична культура, географія, екологія, хімія
3. Загальнокультурна (комунікативна)	Спілкування, толерантна поведінка в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між людьми й народами. Збереження соціальних, громадських та культурних традицій	Оволодіння усним і письмовим спілкуванням у сфері культурних, мовних, релігійних відносин. Оцінювання найважливіших досягнень національної, європейської та світової культур	Українська мова і література, рідна мова і література, зарубіжна література, іноземні мови, предмети художньо-естетичного циклу, історія, етика, психологія
4. Соціально - трудова	Суспільні відносин (політика, релігія, міжнаціональні відносини), трудові відносини	Здатність орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя; робити свідомий вибір та застосовувати демократичні технології прийняття індивідуальних і колективних рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави. Здатність брати на себе відповідальність, брати участь у прийнятті рішень, здатність до співпраці, уміння розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях. Оволодіння етикою громадянських стосунків, навичками соціальної активності, функціональної грамотності. Організація власної трудової та підприємницької діяльності; оцінювання власних професійних можливостей, здатність співвідносити їх із потребами ринку праці.	Історія, географія, громадянська освіта, економіка, етика, правознавство, філософія, технології

5.Інформаційна	Інформаційні та комунікаційні технології	Оволодіння новими інформаційними технологіями, здатність відбирати, аналізувати, оцінювати інформацію, систематизувати її. Уміння використовувати джерела інформації для власного розвитку	Інформатика, технології, математика
-----------------------	--	--	-------------------------------------

Компетентність як інтегрований результат навчальної діяльності учнів формується передусім на основі опанування змісту загальної середньої освіти. Виявити рівень такого опанування покликане оцінювання.

Оцінювання - це процес встановлення рівня навчальних досягнень учня (учениці) в оволодінні змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог навчальних програм.

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень учнів є знання, вміння та навички, досвід творчої діяльності учнів, досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності.

Основними *функціями оцінювання* навчальних досягнень учнів є:

- *контролююча*, що передбачає визначення рівня досягнень окремого (ї) учня (учениці), виявлення рівня готовності до засвоєння нового матеріалу, що дає змогу вчителю відповідно планувати й викладати навчальний матеріал;

- *навчальна*, що зумовлює таку організацію оцінювання навчальних досягнень учнів, коли здійснення оцінювання сприяє повторенню, вивченню, уточненню й поглибленню знань, їх систематизації, вдосконаленню навичок і вмінь;

- *діагностико-коригувальна*, що передбачає з'ясування причин труднощів, які виникають в учня (учениці) в процесі навчання, виявлення прогалин у знаннях і вміннях та внесення коректив, спрямованих на усунення цих прогалин, у діяльність учня (учениці) і педагога;

- *стимулювально-мотиваційна*, що визначає таку організацію оцінювання навчальних досягнень учнів, коли здійснення оцінювання стимулює бажання поліпшити свої результати, розвиває відповідальність, сприяє змагальності учнів, формує позитивні мотиви навчання;

- *виховна*, що полягає у формуванні вміння відповідально й зосереджено працювати, застосовувати прийоми контролю й самоконтролю, сприяє розвитку працелюбності, активності, та інших позитивних якостей особистості.

При оцінюванні навчальних досягнень учнів мають ураховуватися:

- характеристики відповіді учня: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;

- якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;

- ступінь сформованості загальнонавчальних та предметних умінь і навичок;

- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;

- досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);
- самостійність оцінних суджень.

Ці орієнтири покладено в основу чотирьох рівнів навчальних досягнень учнів: *початкового, середнього, достатнього, високого.*

У загальнодидактичному плані рівні визначаються за такими характеристиками:

Перший рівень - початковий. Відповідь учня (учениці) фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення.

Другий рівень - середній. Учень (учениця) відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

Третій рівень — достатній. Учень (учениця) знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь учня (учениця) правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.

Четвертий рівень - високий. Знання учня (учениці) є глибокими, міцними, системними; учень (учениця) вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його (її) навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію. Водночас, визначення високого рівня навчальних досягнень, зокрема оцінки 12 балів, передбачає знання та уміння в межах навчальної програми і не передбачає участі школярів у олімпіадах, творчих конкурсах тощо (таблиця 2).

Кожний наступний рівень вимог вбирає в себе вимоги до попереднього, а також додає нові характеристики.

Критерії оцінювання навчальних досягнень реалізуються в нормах оцінок, які встановлюють чітке співвідношення між вимогами до знань, умінь і навичок, які оцінюються, та показником оцінки в балах.

Таблиця №2

Рівні навчальних досягнень	Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I. Початковий	1	Учень (учениця) може розрізняти об'єкти вивчення
	2	Учень (учениця) відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Учень (учениця) відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконує елементарні завдання
II. Середній	4	Учень (учениця) з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал, може повторити за зразком певну операцію, дію
	5	Учень (учениця) відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило
	6	Учень (учениця) виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його(її) правильна, але недостатньо осмислена. Вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком.
III. Достатній	7	Учень (учениця) правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії
	8	Знання учня (учениці) є достатніми, він (вона) застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь його (її) логічна, хоч і має неточності
	9	Учень (учениця) добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
IV. Високий	10	Учень (учениця) має міцні знання, здатний (а) використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення, аргументувати їх
	11	Учень (учениця) на високому рівні володіє узагальненими знаннями в обсязі та в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми
	12	Учень (учениця) має системні глибокі знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення

Видами оцінювання навчальних досягнень учнів є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та державна підсумкова атестація*.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завдання є: встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного оцінювання є індивідуальне та фронтальне опитування; робота з діаграмами, графіками, схемами; зарисовки біологічних об'єктів; робота з контурними картами; виконання учнями різних видів письмових робіт; взаємоконтроль учнів у парах і групах; самоконтроль тощо. В умовах упровадження зовнішнього незалежного оцінювання особливого значення набуває тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів.

Інформація, отримана на підставі поточного контролю, є основною для коригування роботи вчителя на уроці.

Тематичному оцінюванню навчальних досягнень підлягають основні результати вивчення теми (розділу).

Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів забезпечує:

- усунення безсистемності в оцінюванні;
- підвищення об'єктивності оцінки знань, навичок і вмінь;
- індивідуальний та диференційований підхід до організації навчання;
- систематизацію й узагальнення навчального матеріалу;
- концентрацію уваги учнів до найсуттєвішого в системі знань з кожного предмета.

Тематична оцінка виставляється на підставі результатів опанування учнями матеріалу теми впродовж її вивчення з урахуванням поточних оцінок, різних видів навчальних робіт (практичних, лабораторних, контрольних робіт) та навчальної активності школярів.

Перед початком вивчення чергової теми всі учні мають бути ознайомлені з тривалістю вивчення теми (кількість занять); кількістю й тематикою обов'язкових робіт і термінами їх проведення; умовами оцінювання.

У процесі вивчення значних за обсягом тем дозволяється проводити декілька проміжних тематичних оцінювань. І, навпаки, якщо на опанування матеріалу теми передбачено, наприклад, 2-3 навчальні години, вони можуть об'єднуватися для проведення тематичного оцінювання.

Оцінка за семестр виставляється за результатами тематичного оцінювання, а за рік - на основі семестрових оцінок.

Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах

При вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах для посилення індивідуальної роботи з учнями запроваджується поділ класів на групи.

Поділ здійснюється згідно пункту № 6

При проведенні уроків з основ здоров'я та фізичної культури у 10—12-му класах (окремо для хлопців і дівчат)	більше 27, але не менше 8 учнів у групі
---	---

- Поділ здійснюється за рішенням педагогічної ради закладу за умови, що граничнодопустиме навчальне навантаження на учня не перевищуватиме загальну кількість годин, передбачених навчальним планом для даного класу з урахуванням поділу.
- від 09.10.2002_ № 1/9-444

Міністерство освіти і науки на численні запити щодо поділу класів на групи при здійсненні допризовної підготовки учнів-юнаків та медично-санітарної підготовки учениць роз'яснює.

Допризовна підготовка учнів-юнаків та медично-санітарна підготовка учениць у 10 і 11-му класах здійснюється за різними навчальними програмами окремо з юнаками та дівчатами по 1 годині на тиждень.

При наявності в групі менше 5 учнів підготовка здійснюється за індивідуальними навчальними планами в межах бюджетних коштів, затверджених для навчального закладу.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор ЗНЗ
Дата, підпис, прізвище

ПОГОДЖЕНО
Громадський інспектор ТБ
Дата, підпис, прізвище

ІНСТРУКЦІЯ
з охорони праці в навчальному кабінеті
№... Захист Вітчизни

1. Загальні положення

1.1. Дана інструкція є нормативним документом в межах (назва закладу) (далі – заклад).

1.2. Охорона праці вчителя захисту вітчизни (далі – вчитель) заснована на чинному законодавстві (Закон України «Про охорону праці», Закон України «Про освіту», Закон України «Про обов'язкове державне соціальне страхування, Закон України «Про пожежну безпеку», «Кодексі законів про працю» та нормативно-правових актів з питань охорони праці, пожежної безпеки, техніки безпеки та безпеки життєдіяльності.

1.3. Вчитель зобов'язаний виконувати всі вимоги «Державних санітарних правил і норм влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу» ДСанПін 5.5.2.008-01, затверджених постановою Головного санітарного лікаря України від 14.08.2001 р. № 63 і погоджених Міністерством освіти і науки України від 05.06.2001 р., «Методичних рекомендацій «Про використання шкільних меблів», затверджених Міністерством освіти СРСР 2 червня 1980 р. № 21177-80, «Правил безпеки під час проведення занять з допризовної підготовки в загальноосвітніх професійно-технічних навчальних закладах і вищих навчальних закладах першого та другого рівнів акредитації», затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України 21 серпня 2000 р. № 213 та зареєстрованих Міністерством юстиції України 15 листопада 2000 р. за № 823/5044, «Правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту в загальноосвітніх навчальних закладів», введених в дію Міністерством освіти і науки України з 01.12.1998 р.) і нести безпосередню відповідальність за безпечний стан учбових місць, обладнання, приладів, інструментів, інвентарю тощо.

1.4. Вчитель в процесі проведення навчально-виховного процесу:

- не має права використовувати обладнання, зброю та елементи вибухових пристроїв, що не передбачене типовими переліками;

- зобов'язаний здійснювати навчально-виховний процес за умов дотримання «Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти (назва міста, району)»;

- нести відповідальність за безпечне проведення навчально-виховного процесу та проводити з учнями та проводити:

- вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності (проводиться один раз при зарахуванні учня до закладу за програмою вступного інструктажу);

- первинний інструктаж (проводиться три рази на рік - на початку навчального року, перед зимовими канікулами та перед літніми канікулами) за програмою первинного інструктажу);

- інструктажі з безпечного поводження в кабінеті Захисту Вітчизни та тирі (один раз на рік перед початком занять в кабінеті Захисту Вітчизни та тирах і стрільбах);

- інструкції з техніки безпеки (перед проведенням кожного практичного заняття в стріловому тирі і на стрільбах);

- за необхідності проводити цільові інструктажі з безпеки життєдіяльності за окремими інструкціями.

Результати всіх інструктажів повинні фіксуватися у відповідності до «Положення про навчання учасників навчально-виховного процесу закладів освіти (назва міста, району)».

- нести особисту відповідальність за збереження життя і здоров'я учнів на уроках та навчально-практичних заняттях в кабінетах та прилеглих до кабінету підсобних приміщеннях (далі – підсобка);

- повідомляти директора закладу або його заступника з навчально-виховної роботи про кожний нещасний випадок, що стався в навчально-виховному процесі, організувати надання першої медичної (долікарської) допомоги потерпілому, а в разі необхідності організувати надання спеціалізованої медичної допомоги;

- організувати евакуацію учнів з приміщення в разі пожежі та інших аварійних ситуацій, чи стихійного лиха.

1.5. Вчитель один раз на три роки в комісії закладу, проходить обов'язкове навчання з охорони праці та безпеки життєдіяльності, а також (за необхідністю) спеціальне навчання з електробезпеки з наступною атестацією із присвоєнням кваліфікаційної групи з електробезпеки (електродопуску) не нижче II-III групи, згідно до «Положення про навчання учасників навчально-виховного процесу закладів освіти (назва міста, району)».

1.6. При оформленні на роботу вчитель проходить первинний медичний профілактичний, а в подальшому 1 раз на рік перед початком нового навчального року - повторні медичні профілактичні огляди, з відміткою в санітарній книжці та (за необхідністю) у посвідченні з електробезпеки про допуск до роботи.

1.7. Після підписання наказу про зарахування на роботу вчитель зобов'язаний отримати вступний інструктаж в службі охорони праці та первинний інструктаж на робочому місці, в подальшому 1 раз в три місяці проходити навчання у вигляді повторних інструктажів. Після проходження навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності вчитель вивільняється наказом по закладу від проходження повторних інструктажів в період між перевітками знань.

1.8. Вчитель:

- використовує кабінет та підсобку за призначенням, як класну кімнату для проведення занять та інших навчально-виховних заходів (зборів, гурткової роботи тощо);

- експлуатує кабінет та підсобку тільки при наявності затвердженого директором закладу щорічного «Акту-дозволу на проведення занять в кабінеті», оформленого комісією, що утворена за наказом по закладу;
- оформлює в кабінеті куточок по охороні праці та безпеки життєдіяльності де розміщує нормативні матеріали, повідомлення, інструкції з охорони праці та безпеки життєдіяльності та плакати безпечних прийомів праці та навчання;
- забезпечує додержання учнями вимог безпеки та гігієни в кабінеті та підсобці ;
- організовує зберігання та безпечну експлуатацію меблів та обладнання, а також підготовку його до проведення занять аудіовізуальних показів тощо.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Вчитель до початку проведення навчання в кабінеті, підсобці повинен:

- перевірити справність обладнання, вентиляції та системи електричного живлення. В разі виявлення пошкоджень, які несуть небезпеку, проведення занять в кабінеті та підсобці не проводити занять до усунення виявлених недоліків;
- впевнитись у наявності засобів надання першої медичної (долікарської) допомоги - аптечка та протипожежного інвентарю;
- чітко визначити порядок і безпечні правила проведення навчальних занять та довести їх до учнів, а також:
- провести інструктаж з безпечної поведінки учнів в кабінеті та зафіксувати проведення інструктажу у класному журналі, чи окремому журналі.

3. Вимоги безпеки під час роботи

3.1. Для проведення практичних занять із використанням апаратури, що дає змогу візуального ознайомлення із темою уроку через проєкційні засоби дозволяється демонструвати навчальні фільми на вузькоплівковій апаратурі з негорючою плівкою безпосередньо в кабінеті за умов, якщо:

- забезпечено вільний вихід з кабінету в коридор або на сходовий марш (втому числі і через підсобку);
- проходи до дверей між рядами столів не захищені стороннім крамом і прохід становлять 0,8 м.;
- у кабінеті присутні учні тільки одного класу (до 25 учнів);
- електропроводка в кабінеті стаціонарна і виконана відповідно до вимог техніки безпеки та промислової санітарії. Забороняється використання електричних подовжувачів;
- виконується інструкція з експлуатації кіноустановки;
- металеві корпуси частин проєкційної апаратури заземлені за схемами, що вміщені в технічних описах та інструкціях на ці апарати;
- екран закріплено по центру передньої стіни кабінету так, щоб його нижній край був на відстані не менше як 1,2 м від підлоги. Не дозволяється використовувати саморобні екрани, та екрани, що просвічуються;
- перед вмиканням проєкційного апарату в електричну мережу необхідно переконатися, що його робоча напруга відповідає напрузі цієї мережі;
- затемнення кабінету та підсобки повинно бути достатнім для чіткого візуального сприйняття зображення, а також дозволяє орієнтуватися в разі екстреної евакуації.

3.2. Під час налагодження та експлуатації візуальних приладів та телевізорів необхідно особливо обережно поводитися з електронно-променевою трубками. Забороняється розбирання приладів для ремонту чи налагоджування.

3.3. Не допускається пряме потрапляння в очі вчителя (учнів) світла від електричної дуги проєкційних апаратів, стробоскопа або лазера.

3.4. В разі необхідності використання лазера необхідно перевірити заземлення демонстраційного стола. Не дозволяється переміщувати лазер вздовж оптичної лави та робити будь-які регулювання, якщо знята верхня частина корпусу.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

4.1. Вчитель забезпечує:

- організований вихід учнів з класу у коридор;
- провітрювання;
- вологе прибирання раз на добу після закінчення навчально-виховного процесу.
- закриття кабінету по закінченню занять. Ключ здається черговому або черговому адміністратору закладу.

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1. При виявленні ознак горіння необхідно негайно повідомити про це адміністрацію закладу і викликати пожежну охорону по телефону - 01. В разі необхідності викликати інші рятувальні служби.

5.2. Евакуювати дітей з кабінету та перевірити всіх по списку учнів, які були присутні на заняттях.

5.3. При прибутті пожежних підрозділів, забезпечити вільний доступ на територію закладу (в тому числі і до кабінетів).

5.4. При можливості вчитель бере участь у допомозі по гасінню пожежі, надає консультації про конструктивні і технологічні особливості об'єкта, організовує залучення до вжиття необхідних заходів, пов'язаних із ліквідацією пожежі та попередженням її розвитку, із застосуванням сил та засобів закладу.

5.5. Приблизний план гасіння пожежі в кабінеті захисту вітчизни та тирі: № п/п Назва дії Порядок і послідовність дій Посада, прізвище виконавця.

1 повідомлення про пожежу.

Викликати пожежну команду по тел. - 101 чи з посильним, повідомити адміністрацію закладу про пожежу. Відключити газ, електроенергію, виключити вентиляцію. Привести до готовності первинні засоби гасіння. староста класу, члени учнівської добровільної пожежної дружини (ДПД)

2) евакуація учнів з приміщення.

Заспокоїти учнів і попередити виникнення паніки. Вивести учнів по коридорах і сходах відповідно до плану евакуації на вулицю чи в приміщення, де немає вогню. Перевірити число учнів у класі по списку.

3) розміщення евакуйованих учнів.

В зимовий час розмістити в (вказати приміщення),

а в теплий час в (вказати приміщення) адміністрація закладу.

4) Організація гасіння пожежі первинними засобами пожежогасіння.

За допомогою членів ДПД організувати оточення палаючих приміщень. Гасіння пожежі за допомогою підручних засобів. Виділення посильних для зустрічі

пожежної команди і показати найкоротший і зручний підхід до осередку пожежі. Члени ДПД, співробітники закладу.

5) Участь у гасінні пожежі по прибуттю пожежної команди.

Показати представникам пожежної охорони шляхи до осередку пожежі, в приміщенні. Показати пожежникам приміщення, де можуть бути люди, а також місце, де в кабінеті є горючі матеріали Члени ДПД вчитель, адміністрація.

6. Надання медичної допомоги

У всіх нещасних випадках необхідно надати першу медичну долі карську допомогу потерпілому і одночасно викликати кваліфіковану медичку допомогу.
Найважливіші прийоми першої допомоги:

6.1. Непритомність.

Непритомного покласти так, щоб кров приливала до голови. Забезпечити доступ свіжого повітря і підтримувати діяльність серця, розстебнути всі тісні частини одягу, викликати дихання, подразнюючи шкіру сухим розтиранням хусточкою або голою рукою. Покласти гарячий компрес на голову і дати вдихнути міцного нашатирного спирту. У важких випадках робити штучне дихання й викликати лікаря.

6.2. Кровотечі.

Ретельно очистити рану й шкіру навкруги неї, обливаючи 3-х процентним розчином перекису водню, обережно видалити з рани осколки, покриваючи краї рани йодом, накласти бинтову пов'язку. Якщо поранено артеріальні судини, туго перетягнути кінцівку вище від поранення гумовою трубкою або хусткою, накласти на рану пов'язку і потерпілого направити до лікарні. При пошкодженні ока накласти суху пов'язку і також послати хворого до лікарні. При кровотечі з носа розстебнуті комір, на перенісся покласти холодний компрес, а до ніг - грілку. Якщо кровотеча не припиняється - направити хворого до лікарні.

6.3. Опіки.

Обробити обпечене місце розчином марганцевокислого калію тим більшої концентрації, чим сильніший опік. Можна змазати олеїною кислотою.

6.4. Ураження електричним струмом

Основними умовами успіху при наданні першої допомоги потерпілому від електричного струму та при інших нещасних випадках є швидкість дій, винахідливість і вміння того, хто надає допомогу.

Врятування потерпілого від електричного струму залежить від швидкості звільнення його від струму. Зволікання й тривала підготовка можуть привести до загибелі потерпілого.

Розробив

підпис прізвище, ім'я, по-батькові вчителя ЗВ

важливо!..

Дана ІНСТРУКЦІЯ є орієнтовною, остаточний варіант її розробляється вчителем предмету Захист Вітчизни. Можливе скорочення, вилучення певних пунктів відповідно до умов ЗНЗ.

Після остаточного схвалення – розміщується в навчальному кабінеті на видному місці, біля вхідних дверей.

Підготовка, технологія проведення та аналіз уроку предмету «Захист Вітчизни»

(на допомогу адміністрації навчального закладу)

Урок «Захист Вітчизни» спрямовується не на «середнього» учня, а на засвоєння програмного матеріалу кожним учнем з урахуванням його підготовки і розвитку. Згідно з чинними нормативними документами адміністрація навчального закладу контролює проведення занять викладачем предмета, якість засвоєння знань учнів, які вчаться, та пройденого матеріалу.

Єдиних обов'язкових вимог до аналізу уроку не встановлюється, але орієнтовно вони можуть бути такими:

Аналіз уроку і його розбір зазвичай проводиться з викладачем предмета «Захист Вітчизни» індивідуально, до нього як правило включається:

1. Самооцінка (самоаналіз) уроку викладачем.
2. Оцінка частин уроку – вступної, основної, заключної.
3. Висновок про результативність заняття (відповідність цілей уроку кінцевим результатам)
4. Пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і вдосконалення викладання предмета «Захист Вітчизни».
5. Рекомендації щодо підвищення методичної майстерності викладача предмета «Захист Вітчизни».

Елементи самостійності викладача в побудові уроку не можуть вважатися недоліком, якщо він добився хорошої успішності з нової теми, високої дисципліни і організованості учнів. Викладачеві предмета «Захист Вітчизни» доцільно проводити перевірку засвоєння знань не попереднього уроку, а раніше пройденого матеріалу з розділу, що вивчається.

Мета заняття, викладена в Програмі, стосується викладача, він повинен вчитися складати навчальні завдання (загальні для всієї теми і приватні для конкретного заняття).

Викладач задає не «домашнє завдання», а завдання для самостійної роботи з розрахунку витрати часу на його виконання не більше 15-20 хвилин. Показником ефективності уроку виступають активність учнів, кількість їх самостійних навчальних дій, прояв пізнавальних інтересів, діловий настрій уроку, уміння викладача володіти класом.

Дидактична структура уроку предмета «Захист Вітчизни»

Вступна частина – шикування взводу, доповідь командира взводу, огляд зовнішнього вигляду учнів, стройове (тематичне) тренування. Час – 5-7 хвилин. Актуалізація опорних знань учнів: перевірка засвоєння раніше вивченого матеріалу, підготування учнів до засвоєння нових знань – 8-10 хвилин.

Основна частина – мотивація навчальної діяльності учнів: оголошення теми заняття, вказівка його місця в ряді інших питань, що вивчаються, і їх зв'язок з раніше вивченим матеріалом, постановка учням конкретних навчальних завдань: вивчити, навчитися, набути навичок, показ (розкриття) теоретичної і практичної значущості матеріалу, що вивчається.

Організація активної пізнавальної діяльності учнів з вивчення нового матеріалу, залучення і сприйняття всіх можливих засобів, робота по осмисленню і запам'ятовуванню, самостійна робота, вправи і практичні дії, застосування умінь і знань з практики, їх закріплення. Час – 30-35 хвилин.

Заключна частина:

- підбиття підсумків проведеного уроку, оцінка навчальної діяльності учнів;
- завдання на самостійну підготовку;
- оголошення теми чергового заняття, постановка завдання на підготовку до нього – 2-3 хвилини. Перевірка засвоєння раніше вивченого матеріалу (опитування) може поєднуватися з викладанням нового матеріалу, що сприяє ефективнішій розумовій діяльності учнів над новим матеріалом, посилюється навчальна функція уроку. Об'єм навчального матеріалу на кожен урок, завдання навчання по розділах, указаних у Програмі, є обов'язковими для викладача. Але викладач має право на заміну до 20% програмного матеріалу, виходячи зі стану навчально-матеріальної бази та кількості учнів у класі.

При вивченні предмета «Захист Вітчизни», як і з інших предметів навчання, прийнята така типізація:

- урок повідомлення нових знань;
- урок формування умінь (навиків);
- урок застосування придбаних знань і умінь;
- урок узагальнення і систематизації знань і умінь;
- комбінований (змішаний) урок.

Знаходять застосування при проведенні уроків з предмета «Захист Вітчизни» шкільні лекції, семінари, співбесіди, консультації, рольові (ділові) ігри...

Значна частина уроку «Захист Вітчизни» (тактична, вогнева підготовка) для посилення ефективності навчального процесу припускає завчасну підготовку робочих місць з застосуванням інтерактивних методів навчання. Організація уроку з використанням робочих місць, у свою чергу, припускає хорошу попередню підготовку помічників викладача з числа учнів. Для кожного робочого місця для учнів повинна бути підготовлена інструктивна записка. Якщо впевненості у високій якості підготовки і проведення такого уроку немає, викладач проводить звичайний урок.

Деякі критерії для аналізу уроку з предмета «Захист Вітчизни»

- Мотивація навчальної діяльності.
- Загальна побудова уроку.
- Готовність вчителя до уроку, володіння матеріалом.
- Науковість і методика викладання матеріалу.
- Зв'язок із сучасністю.
- Патріотичне виховання в ході уроку.
- Використання додаткового навчального матеріалу та комп'ютерних технологій.
- Розвиток логічного мислення.
- Логічні зв'язки матеріалу уроку з пройденим раніше матеріалом, з майбутнім уроком.

- Упровадження статутних вимог, дисципліна учнів.
- Насиченість уроку.
- Знання, уміння, навички учнів.
- Міжпредметні зв'язки.
- Формування громадських і військових навиків.
- Ефективність роботи помічників з числа учнів.
- Інновації на уроці.
- Матеріальне забезпечення уроку.
- Дотримання заходів безпеки.
- Інші сторони уроку: особистий приклад, форма одягу, діловий настрій уроку, доброзичливість, тактовність без зниження вимогливості, елементи демократизму, створення проблемних ситуацій, облік індивідуальних якостей, постійний зворотний зв'язок, жива розгорнена бесіда, повідомлення учнів і та ін.

Адміністрації необхідно знати, що на уроках і позакласних заходах з військово-патріотичного виховання стосунки між учнями й викладачами предмета «Захист Вітчизни» будуються на основі вимог загальновійськових статутів ЗСУ в обсязі тем, які вивчаються.

Вимоги до сучасного уроку з предмета «Захист Вітчизни»: засвоєння знань, умінь, навичків безпосередньо на уроці

(досягнення триєдиної мети уроку)

Створення на уроці співдружності учнів і викладача	Урок повинен бути активним	Урок повинен бути повчальним	Урок повинен бути напруженим
<p>Сумісна праця учнів і вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • особистий приклад • діловий настрій уроку • доброзичливість, тактовність, без зниження статутної вимогливості • елементи демократизму 	<p>Працюють всі учні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • фронтальне опитування • рецензування відповідей • жива розгорнена бесіда • проведення інтерактивних методів навчання • повідомлення учнів • питання до вчителя 	<p>Викладач не читає план, а вчить та виховує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • облік індивідуальних якостей • постійний зворотний зв'язок • створення проблемних ситуацій • закріплення матеріалу 	<p>Жодної хвилини без діла:</p> <ul style="list-style-type: none"> • одиночно-групова форма навчання • підготовка і використання помічників • взаємонавчання • навчально-матеріальна база

Інструктивна записка

для допомоги керівнику занять на робочому місці

- Тема занять...
- Заняття...
- Завдання навчання...
- Час, що відводиться...
- Найменування робочого місця...
- Відпрацьовані питання...
- Дії викладача...
- Дії учнів...
- Нормативи...
- Заходи безпеки...
- Матеріальне забезпечення...
- Допомога, керівництво...
- Інше...

Примітка: інструктивна записка відпрацьовується викладачем предмета ЗВ для кожного робочого місця.

Послідовність підготовки викладача предмета «Захист Вітчизни» до уроку (основні моменти)

1. З'ясування вимог Програми предмета «Захист Вітчизни» до цілей, змісту і об'єму уроку.
2. Формулювання теми і навчальних питань уроку, їх послідовності. Визначення завдання на самостійну роботу учнів.
3. Визначення необхідного матеріального забезпечення уроку.
4. Визначення форм і методів проведення уроку.
5. Формулювання питань для повторення і закріплення навчального матеріалу.
6. Підготовка питань для тренування та самостійної роботи.

Рекомендації щодо підготовки викладача предмета «Захист Вітчизни» до уроку

Тема, зміст певного заняття, його цілі, викладені в Програмі предмета «Захист Вітчизни»(затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 28.10.2010 №1021), стосуються викладача. Викладач повинен визначати тему уроку і його навчальні завдання з урахуванням фізіологічних особливостей та стану здоров'я учнів.

Навчальні питання теми даного уроку відповідно до Програми викладач формулює так, щоб вони якомога більше розкривали зміст теми уроку, полегшували її логічне і повне сприйняття юнаками, служили тезами для самостійної роботи учнів, значно спрощуючи її і скорочуючи час, необхідний для її виконання.

Рекомендовані Інтернет джерела (ресурс):

1. <http://zachustvitchznu.ucoz.ru/>
2. <http://Захист.at.ua/>
3. www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/.../zah_vitch.doc
4. <http://books.google.com.ua/books?id=WiNSr9G3BMUC&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false>
5. <http://www.calameo.com/subscriptions/723988>
6. http://torsing.ua/files/books_full/biblioteka_vchitelya/kniga_vchitelya_zahist.pdf
7. <http://documents.pageflip-flap.com/MUtW2ykB3lQiZvfuQ#.UkmyPn-zlqQ=&p=0&z=0>
8. <http://zavantag.com/docs/1172/index-83647.html>
9. <http://www.refmaniya.org.ua/> для багатьох предметів
10. <https://www.facebook.com/groups/1527890114101641/> група у Фейсбуці «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ – шкільний предмет».

Шановні колеги, поповнення цього переліку варте й можливе за Вашої підтримки та співпраці.